

ЦЕНТЪР ЗА ОБУЧЕНИЕ – БАН

1000 София
ул. „Сердика“ № 4
<http://edu.bas.bg>

email: tdc-phd@cu.bas.bg
тел.: 02 987 31 67
02 979 52 60

Основна информация:

Име на курса: *. Кръстоносни походи, поклонничество и лов на реликви (XI-XIII век)*

Лектор: доц. д-р Калин Йорданов Кирилов

Телефон: +359889551435

Имейл: kalin.kirilov@balkanstudies.bg

Хорариум: 60 часа (аудиторна заетост – 30 часа; извънаудиторна заетост – 30 часа)

Анотация (до 150 думи):

Лекционният курс разглежда проблемите, свързани с култа към християнските светини, поклонничеството и традицията на лова на реликви и пренасянето им от Ориента в Западна Европа, в контекста на кръстоносните походи в Източното Средиземноморие и Балканите през XI-XIII в. Вниманието е фокусирано върху историята на светите реликви на християнския Изток (Византия, Балканите и т.нар. Латински Ориент) и механизмите на тяхното придобиване и пренасяне на Запад в епохата на кръстоносните походи, както и върху проблема за търговията и спекулата с реликви и мощи и тяхното размножаване и фалшифициране по това време. Курсът проследява и разкрива многообразните проявления на култа към реликвите в сферата на религията, идеологията, войната, мира, политиката, дипломатията, икономиката, търговията и изкуствата, както и влиянието му върху културните връзки и професионалните отношения между Изтока и Запада в този период. Същевременно разглежда влиянието на този феномен върху духовността, менталитета и светогледа на средновековния човек в епохата на кръстоносните походи. Хронологичната рамка на курса обхваща периода между епохата на „голямото време на поклонниците“ в навечерието на Първия кръстоносен поход и времето на гибелта на последните латински държави в Сирия и Палестина в самия край на XIII в. Тогава на практика се формира и моделът на взаимовръзка между пилигримското движение, свещената война, култа към реликвите и лова и трансфера на светини от Източното Средиземноморие и Балканите в Западна Европа, който продължил да се развива и в епохата на Късното Средновековие.

Тематично съдържание на курса (кратко описание по теми или модули):

Тема / Модул 1: Значението и ролята на християнските реликви в историята.

Значимост и актуалност на проблема в миналото и днес: основни хронологични и тематични рамки. Извори. Историография. Проблеми на терминологията. Типология и класификация.

Тема / Модул 2: Поклонничеството, култът към светините и ловът на светини в навечерието на Първия кръстоносен поход.

ЦЕНТЪР ЗА ОБУЧЕНИЕ – БАН

1000 София
ул. „Сердика“ № 4
<http://edu.bas.bg>

email: tdc-phd@cu.bas.bg
тел.: 02 987 31 67
02 979 52 60

История и характер на средновековното християнско поклонничество. Ролята на светините в средновековната християнска духовност и манталитет. Западното пилигримство и реликвите. Концепция и традиция на „furtum sacrum” (свещена кражба) на Запад до епохата на Кръстоносните походи. Кражбата на светини от Ориента през 80-те и 90-те години на XI век.

Тема / Модул 3: Първият кръстоносен поход: реликви и чудеса.

Поклонничеството, реликвите и причините за началото на кръстоносното движение. Ролята на реликвите в пропагандата, организирането, началото и хода на Първия кръстоносен поход. Господното Копие и светините от Антиохия. Честният Кръст от Йерусалим. Пренасянето на реликви от Ориента в Западна Европа от първите кръстоносци. Участието на Венеция и Генуа в Първия кръстоносен поход и ролята им в лова и трансфера на светини.

Тема / Модул 4: Латинският Ориент, поклонничеството и реликвите през XII век (до 1187 г.).

Сакралната география на Утремер. Роля, място, значение, характер и функции на реликвите в изграждането, организирането и първия етап от съществуването на създадените вследствие на Първия кръстоносен поход латински държави в Сирия и Палестина. Светините и поклонничеството като фактор и феномен в живота в Латинския Ориент през XII век: религиозни, социални, икономически, идеологически, политически, военни и културни аспекти на проблема.

Тема / Модул 5: Кръстоносното движение през XII век и реликвите.

Реликвите в пропагандата, организацията и хода на кръстоносните експедиции през XII век. Светините и „венецианският” поход от 1122-1124 г. Кризата в Латинския Ориент и реликвите. Вторият кръстоносен поход и реликвите. Кръстоносните експедиции от 70-те и 80-те години на XII век: лов и трансфер на светини от Изтока.

Тема / Модул 6: Съдбата на Йерусалимското кралство. Третият кръстоносен поход.

Реликвите като политически инструмент и залог в „свещената война”: ролята, мястото и значението на някои от най-емблематичните християнски и мюсюлмански светини в хода на

ЦЕНТЪР ЗА ОБУЧЕНИЕ – БАН

1000 София
ул. „Сердика“ № 4
<http://edu.bas.bg>

email: tdc-phd@cu.bas.bg
тел.: 02 987 31 67
02 979 52 60

събитията, довели до гибелта на Първото Йерусалимско кралство и пристигането на Третия кръстоносен поход в Ориента. Реликвите и Третият кръстоносен поход.

Тема / Модул 7: Четвъртият кръстоносен поход и константинополските реликви.

Византия - съкровищница на християнски светини. Константинополските реликви преди 1204 г. Четвъртият кръстоносен поход, разграбването на Константинопол и реликвите. Кръстоносният поход и „свещената кражба“.

Тема / Модул 8: Латинската империя и реликвите на Романия.

Византийските реликви след края на Четвъртия кръстоносен поход и механизмите на техния трансфер от региона на Балканите и Егея в Западна Европа. Роля, място и значение на реликвите в историята на създадената след 1204 г. Латинска Романия. Ролята на реликвите в опитите за защита и спасяване на Латинската империя.

Тема / Модул 9: Последните кръстоносни походи през XIII век и реликвите.

Функцията, ролята, мястото и значението на реликвите при последните кръстоносни експедиции към Ориента през XIII в.: от Детския кръстоносен поход, през Петия и Шестия кръстоносни походи до поклонническите експедиции на френския крал Луи IX Свети и падането на последните франкски владения в Сирия и Палестина в края на столетието.

Тема / Модул 10: Духовно-рицарските ордени и реликвите.

Военно-монашеските ордени на тамплиери и хоспиталиери и реликвите от Латинския Ориент.

Тема / Модул 11: Култът към новите свети мъченици.

Култът към светците, блажените и мъчениците на кръстоносното движение от XI-XIII век и почитта към техните гробове и мощи в Близкия изток, Егея, на Балканите, Апенините и Пиринеите.

ЦЕНТЪР ЗА ОБУЧЕНИЕ – БАН

1000 София
ул. „Сердика“ № 4
<http://edu.bas.bg>

email: tdc-phd@cu.bas.bg
тел.: 02 987 31 67
02 979 52 60

Тема / Модул 12: Последници от пренасянето на реликвите от Ориента (Източното Средиземноморие и Балканите) в Западна Европа.

Търговия, спекула и злоупотреба с реликви от Ориента в епохата на Кръстоносните походи. Реакцията на Църквата и реформата на култа към светините. Реликви и чудеса: влияние на пренесените от Изтока светини върху развитието на духовния, социално-икономическия живот и културата на Запада. Новата идеология, култове и поклоннически центрове. Романската и готическа литература и изкуство и реликвите.

Форми на обучение и оценяване:

Лекции, самостоятелна работа в библиотека или с ресурси, изготвяне на курсов проект (докторантите трябва да създадат текст върху проблем или аспект от разглежданите в лекционния курс теми, спазвайки общоприетите изисквания за научна историческа разработка).

Компетентности, придобити в резултат на обучението (3-5 точки):

Завършилите успешно курса докторанти ще имат възможност да изградят основни понятия за същността на поклонническото движение, култа към християнските реликви и тяхната история и съдба в контекста на взаимоотношенията между Изтока и Запада в епохата на кръстоносните походи, както и да анализират и оценяват значението, ролята и мястото на светините в историята на кръстоносното движение, Латинския Ориент, Византия, Балканите и обществата в Западна Европа и във формирането на светогледа на средновековния човек. Докторантите ще имат възможност да анализират и оценяват също и ролята и значението в историческите процеси на феномени като „свещената кражба“, трансфера и фалшификацията на християнски реликви и мощи.

Литература:

1. Основна и допълнителна литература

Гагова, К. Кръстоносните походи. С., 1998.

Грусе, Р. История на кръстоносните походи и Йерусалимското кралство., т. I, ч. I-IV, С., 2008-2011.

Гюрова, С. Поклонничество и поклонническа литература. С., 1996.

ЦЕНТЪР ЗА ОБУЧЕНИЕ – БАН

1000 София
ул. „Сердика“ № 4
<http://edu.bas.bg>

email: tdc-phd@cu.bas.bg
тел.: 02 987 31 67
02 979 52 60

Йорданов, К. Кръстоносните походи: реликви и чудеса. С., 2015.

Ламбев, Н. Европа в Ориента. С., 2010.

Йорданов, К. Новите свети мъченици: Култът към светците, блажените и мъчениците на кръстоносното движение от XI-XIII в. - В: *Medievalia: Quod Deus vult!* Сборник в чест на професор дин Красимира Гагова (съст. Попова, И., Николов, А., Дюлгеров, Н.). С., 2013, с. 227-255.

Острогорски, Г. История на Византийската държава. С., 1998.

Питърс, Ф. Е. Йерусалим. Свещеният град през погледа на летописци, посетители, поклонници и пророци от дните на Авраам до началото на съвременната епоха. С., 2004.

Ришар, Ж. История на кръстоносните походи. С., 2005.

Ришар, Ж. Латино-Йерусалимское королевство. СПб., 2002.

Andrea, A. (with Rachlin, P.) Holy War, Holy Relics, Holy Theft: The Anonymous of Soissons's *De terra Iherosolimitana: An Analysis, Edition, and Translation, Historical Reflections/Reflexions Historiques*, 18,1992, pp. 147-175.

Barber, M. The Impact of the Fourth Crusade in the West: The Distribution of Relics after 1204, In: *Urbs capta. La quatrième croisade et ses consequences, Realités Byzantines*, 10, (ed. Laiou, A.), Paris, 2005, pp. 325-334.

Bonser, D. The Cult of Relics in the Middle Ages, *Folklore*, Vol. 73, No. 4, 1962, pp. 234-256.

Geary, P. *Furta Sacra: The Theft of Relics in the Central Middle Ages*, Princeton, 1978.

Geary, P. Sacred Commodities: The Circulation of Medieval Relics, In: *The Social Life of Things* (ed. Appadurai, A.), New York, 1986, pp. 169-191.

Klein, H. Eastern Objects and Western Desires: Relics and Reliquaries between Byzantium and the West, *Dumbarton Oaks Papers*, 58, 2004, pp. 283-314.

Perry, D. The *Translatio Symonensis* and the Seven Thieves: A Venetian Fourth Crusade *Furta Sacra* Narrative and the Looting of Constantinople, In: *The Fourth Crusade: Event, Aftermath, and Perceptions*,

ЦЕНТЪР ЗА ОБУЧЕНИЕ – БАН

1000 София
ул. „Сердика“ № 4
<http://edu.bas.bg>

email: tdc-phd@cu.bas.bg
тел.: 02 987 31 67
02 979 52 60

Papers from the Sixth Conference of the Society for the Study of the Crusades and the Latin East, Istanbul, Turkey, 25-29 August 2004 (ed. Madden, T.), Hampshire/Burlington, 2008, pp. 89-112.

Phillips, J. The Latin East 1098-1291, In: Riley-Smith, J. The Oxford Illustrated History of the Crusades (ed. Riley-Smith, J.), Oxford, 1995 (2001), p. 112-140.

Phillips, J. The Fourth Crusade and the Sack of Constantinople, London, 2005.

Riley-Smith, J. The First Crusade and the Idea of Crusading. Philadelphia, 1991.

Runciman, S. A History of the Crusades., vol. I-III, London/New York, 1990-1991.

Runciman, S. Some remarks on the Image of Edessa, Cambridge Historical Journal, Vol. 3, 3, 1931.

Runciman, S. The Holy Lance found at Antioch, Analecta Bollandiana, 68, 1950, pp. 197-209.

Runciman, S. The Pilgrimages to Palestine before 1095. In: A History of the Crusades., vol. I (ed. Setton, K. M., Baldwin, M.W.). Wisconsin, 1969, pp. 68-78.

Setton, K. A history of the Crusades, vol. I-VI, Wisconsin, 1969-1989.

2. Извори

Венециански аноним от 1267 година, ЛИБИ, т. IV, С., 1981.

Жан дьо Жоанвил, Животът на Св. Луи (прев. Гагова, К.). С., 2008.

Жофроа дьо Вилардуен, Завладяването на Константинопол (прев. Божилов, Ив.). С., 1985.

Раул Глабер, Хроника на Хилядната година (прев. Стоянова, П.). Бургас, 1993.

Раул от Каен, Делата на Танкред (прев. Гагова, К.). С., 2010.

Робер дьо Клари, Завоюването на Константинопол 1204 година (прев. Марков, Н.). С., 2007.

Arab Historians of the Crusades (ed. and transl. Gabrieli, F.). London, 1984.

Contemporary Sources for the Fourth Crusade (ed. and transl. Andrea, A.), Leiden/Boston/Koln, 2000.

ЦЕНТЪР ЗА ОБУЧЕНИЕ – БАН

1000 София
ул. „Сердика“ № 4
<http://edu.bas.bg>

email: tdc-phd@cu.bas.bg
тел.: 02 987 31 67
02 979 52 60

The First Crusade: The accounts of eyewitnesses and participants (ed. Krey, A. C.). Princeton/London, 1921.

William of Tyre, A History of Deeds Done Beyond the Sea, vol. I-II, New York, 1943.

Допълнителна информация (по желание) (например: специални изисквания, лабораторно оборудване, предварителни знания):

.....
.....
.....